

ការពិនិត្យមើលទៅលើគម្រោងនៃការសិក្សាអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រ
កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

អត្ថបទនិងគោលបំណង

ការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីមួយសម្រាប់សិស្ស គឺជាព្រឹត្តិការណ៍ដែល
អាចនឹងបង្កឱ្យមានការពិភាក្សាដ៏ខ្លាំងក្លាមួយ ហើយជួនកាលអាចនឹងបង្កឱ្យមានជម្លោះផ្នែកការទូត
រវាងប្រទេសនិងប្រទេសទៀតផង ។ ខុសហរណ៍ថ្មីៗ នេះមានបញ្ហាជម្លោះរវាងប្រទេសចិននិងប្រទេស
កូរ៉េអំពីបញ្ហា « ស្រីបម្រើតណ្ហា » និងជម្លោះរវាងប្រទេសចិននិងកោះតៃវ៉ាន់អំពីការប្រើប្រាស់ភាសា
ដែលត្រូវបានអះអាងថា បានជំរុញឱ្យមានបុព្វហេតុទាមទារឯករាជ្យរបស់កោះតៃវ៉ាន់ ។ រឿងនេះ
បានរំពុះរំពងអំពីសុភាសិតបុរាណមួយដែលលើកឡើងថា អ្នកទាំងឡាយណាដែលគ្រប់គ្រងអតីតកាល
គឺជាអ្នកកំណត់អនាគត ។ ទោះបីជាខុសហរណ៍ទាំងនេះរំពុះយើងថា ប្រវត្តិសាស្ត្រអាចបម្រើឱ្យផល
ប្រយោជន៍នយោបាយក៏ដោយ ក៏ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥ - ១៩៧៧) ដែល
ជាស្នាដៃនិពន្ធរបស់លោក ឌី ខាំបូលី គឺជាលទ្ធផលការងាររបស់ស្ថាប័នស្រាវជ្រាវឯករាជ្យមួយ
ដែលធ្វើការស្រាវជ្រាវ « ការពិត » ដើម្បីជំរុញគោលបំណងដ៏ត្រូវគ្រប់គ្រង យុត្តិធម៌ ការចងចាំ
និងការផ្សះផ្សាជាតិ ។ សេចក្តីព្រាងចុងក្រោយនៃអត្ថបទនេះផុសចេញពីដំណើរការដ៏ហ្មត់ចត់មួយ
ដែលមជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជាបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងចែកជូនសិស្សថ្នាក់ទី១២ នៅក្នុងកម្ពុជា
នូវព័ត៌មានពិតៗម្យ៉ាងអំពីព្រឹត្តិការណ៍ដ៏ខ្មៅងងឹតក្នុងអតីតកាលថ្មីៗ នេះ ដែលបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់
ដោយផ្ទាល់ដល់ជីវភាពគ្រួសារនិងការអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិ ។

ទោះបីជាការស្ទាបស្ទង់មតិទៅលើនិស្សិតថ្នាក់ទីមួយសិក្សាដែលធ្វើឡើងដោយមជ្ឈមណ្ឌល
ឯកសារកម្ពុជាបង្ហាញថា ការបដិសេធទាំងស្រុងចំពោះព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតមានឡើងក្នុងអតីតកាល
មិនមែនជាបញ្ហាចម្បងនៅកម្ពុជាក៏ដោយ ក៏ជាកត្តាសំខាន់មួយបង្ហាញថា កូនចៅកម្ពុជាជំនាន់ក្រោយ
បានដឹងតិចតួចណាស់អំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ វាមិនមែនជារឿងដ៏ត្រូវគ្រប់គ្រង
ទេដែលថា មកត្រឹមឆ្នាំ២០០២ មេរៀនអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យត្រូវបានដកចេញ
ទាំងស្រុងពីសៀវភៅសិក្សា ហើយលទ្ធភាពក្នុងការស្រាវជ្រាវសិក្សាផ្សេងៗដូចជា ភាពយន្តនិង
ប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតនៅមានកំណត់ ។ ហេតុនេះគម្រោងនៃការសិក្សាអំពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា បានលើកបង្ហាញនូវចន្លោះខ្លះខាតដ៏សំខាន់នៅក្នុងចំណេះដឹងរបស់សិស្ស ។ ជាងនេះទៅទៀត ជាការលើកទឹកចិត្តមួយក្នុងការកត់សម្គាល់ថា មានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការល្អជាមួយរដ្ឋាភិបាលដើម្បីធានាឲ្យបានថា លោកក្រុមអ្នកក្រុមនៅទូទាំងប្រទេសនឹងទទួលបានសៀវភៅសិក្សាថ្មីនេះ ។ ការបោះពុម្ពផ្សាយសៀវភៅនេះគឺ ស្ថិតក្នុងពេលវេលាដ៏សមស្របមួយ ព្រោះថាការកាត់ទោសអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមមួយចំនួននឹងទាញការចាប់អារម្មណ៍របស់សាធារណជនមកលើព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។

អ្នកនិពន្ធនិងដំណើរការនៃការសរសេរ

សមិទ្ធិផលដ៏គួរឲ្យកត់សម្គាល់មួយនៃគម្រោងនេះគឺ ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យជាសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រដំបូងមួយដែលសរសេរឡើងដោយជនជាតិខ្មែរម្នាក់ ។ វាមានសារសំខាន់ណាស់ដែលសិស្សានុសិស្សនៅកម្ពុជាយ៉ាងហោចណាស់ក៏សិក្សាផ្នែកខ្លះនៃប្រវត្តិសាស្ត្រប្រទេសរបស់ខ្លួនតាមរយៈប្រភពធនធានដែលផលិតឡើងដោយជនជាតិរបស់ខ្លួន ។ វាជាកាតព្វកិច្ចរបស់ជនជាតិខ្មែរដែលត្រូវធ្វើជាម្ចាស់លើសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រ និងស្វែងរកអនាគតសម្រាប់ខ្លួនឯងក្នុងនាមជាប្រជាជននៃប្រជាជាតិឯករាជ្យមួយ ។ ខី ខាំបូលី ទោះបីជាមិនបានសិក្សាផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រ ឬផ្នែកអប់រំក៏ដោយ ក៏លោកធ្លាប់បានទទួលការហ្វឹកហាត់និងបទពិសោធន៍ជាច្រើនក្នុងរយៈពេលនៃការបំពេញកម្មសិក្សានៅសារមន្ទីរប្រល័យពូជសាសន៍និងសំឡេងជាភាសាខ្មែររបស់សហរដ្ឋអាមេរិក ។ នៅទីនោះ លោកបានសិក្សាអំពីការបង្កើតកម្មវិធីសិក្សានិងការរៀបចំសម្ភារសម្រាប់ការអប់រំ ។

ដំណើរការនៃការស្រាវជ្រាវសៀវភៅនេះទាក់ទងនឹងការអានសៀវភៅដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយជាភាសាអង់គ្លេសជាច្រើន ដែលរួមបញ្ចូលទាំងសៀវភៅអំពីជនជាតិភាគតិចផងដែរ ។ ជាងនេះទៅទៀត អ្នកនិពន្ធបានធ្វើការសិក្សាទៅលើឯកសារជាច្រើនក្នុងបណ្ណសាររដ្ឋានរបស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ ដូច្នោះ សៀវភៅនេះមិនមែនគ្រាន់តែជាការប្របាច់បញ្ចូលគ្នានៃសៀវភៅដែលបានបោះពុម្ពរួចហើយនោះទេ ប៉ុន្តែក៏បានផ្តល់ឲ្យសិស្សមានលទ្ធភាពសិក្សាពីប្រភពឯកសារដើមផងដែរ ។ អត្ថបទសិក្សានេះរួមមានទាំងលេខយោងនិងកន្លឹកទិសដែលអាចឲ្យសិស្សនិងគ្រូបង្រៀនស្វែងរកព័ត៌មានសម្រាប់អានបន្ថែម ។ ជាងនេះទៅទៀត អ្នកអានអាចស្វែងយល់បានខ្លះអំពីរបៀបដែលយើងអាចដឹងពីព្រឹត្តិការណ៍ក្នុងរយៈកាលនោះ ។ ឧទាហរណ៍ លេខយោងមួយបានបង្ហាញពីការប៉ាន់ស្មានផ្សេងៗគ្នានូវចំនួនគូលេខមនុស្សស្លាប់ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនិងបានបង្ហាញថាគឺ

គួរលេខទាំងនេះត្រូវបានគណនាឡើងដោយរបៀបណា ។ ការបង្ហាញពីការប៉ាន់ស្មានចំនួនគួរលេខ ខុសៗគ្នានេះ គឺជាឧទាហរណ៍ដ៏ល្អមួយក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវសម្រាប់សិស្ស ហើយថែមទាំងបើក ឱកាសឲ្យមានការពិភាក្សានៅក្នុងថ្នាក់រៀន ថាតើគួរលេខរបៀបនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយរបៀបណា ។ ការសិក្សាអំពីដំណើរការនៃការចងក្រងសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនឹងជួយជំរុញឲ្យមានការគិតឲ្យបាន ហ្មត់ចត់ និងសមត្ថភាពក្នុងការបែងចែករវាង «ការពិត» និង «ការយោសាទ» ។ ប្រការនេះមានសារ សំខាន់ខ្លាំងណាស់ ប្រសិនបើយើងធ្វើការទប់ស្កាត់អំពើប្រល័យពូជសាសន៍នាពេលអនាគត ។

សេចក្តីព្រាងសៀវភៅនេះត្រូវបានពិនិត្យពិច័យយ៉ាងហ្មត់ចត់ពីអ្នកជំនាញខាងប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ គួរកត់សម្គាល់ផងដែរថា ប្រវត្តិវិទូខាងប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាសម័យទំនើបដ៏ល្បីល្បាញជាអន្តរជាតិ ដេវីដ ឆេនដលីវ បានជួយអ្នកនិពន្ធក្នុងការកែលម្អអត្ថបទប្រវត្តិសាស្ត្រនេះឲ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ។ ការណ៍នេះធានាឲ្យបាននូវកម្រិតខ្ពស់បំផុតនៃការពិតភាពម្យ៉ាង ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏បានជួយ ផ្តល់យោបល់អំពីការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍មួយចំនួននៅក្នុងអត្ថបទ ។ ការកែប្រែទាំងនេះមិនមែន ជាសម្បទាននៃឯករាជភាពនៃការធានាស្រាវជ្រាវនោះទេ ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី បើតាមខ្ញុំដឹង វាជា ការគួរឲ្យសោកស្តាយមួយដែលរហូតមកដល់ពេលនេះ មិនមានគ្រូបង្រៀនណាម្នាក់ចូលរួមនៅក្នុង ដំណើរការនេះនៅឡើយ ។ លោកគ្រូអ្នកគ្រូគឺសមាសភាពដ៏សំខាន់បំផុតក្នុងការផ្តល់យោបល់ថាតើ អត្ថបទនេះត្រូវរៀបចំឡើងដោយរបៀបណាដើម្បីឲ្យស្របទៅនឹងគោលការណ៍គរុកោសល្យ ហើយ ថែមទាំងអាចផ្តល់នូវជំនួយអំពីជម្រៅនៃអត្ថបទនិងភាសាដែលសមស្របសម្រាប់សិស្សថ្នាក់ទី១២ ។ ក្នុងនាមជាគ្រូបង្រៀនប្រវត្តិវិទ្យាម្នាក់នៅសាលាអន្តរជាតិនៅអាស៊ី-អាគ្នេយ៍ ដែលធ្លាប់មានបទ ពិសោធន៍ក្នុងការអប់រំផ្នែកប្រវត្តិសាស្ត្រនៅប្រទេសអូស្ត្រាលីនិងសហរដ្ឋអាមេរិក ទស្សនៈរបស់ខ្ញុំ នៅក្នុងការពិនិត្យមើលនេះគឺ ធ្វើឡើងដោយខ្ញុំមិនបានដឹងអំពីកម្មវិធីសិក្សាថ្នាក់ជាតិនិងការអនុវត្ត គរុកោសល្យនៅកម្ពុជានោះទេ ។

ទម្រង់និងរបៀបនៃការសរសេរ

ទម្រង់ដ៏សំខាន់នៃសៀវភៅនេះគឺការសរសេរដែលមានលក្ខណៈជាកាលប្បវត្តិ ដោយសៀវភៅ នេះបានលើកឡើងអំពីការឡើងកាន់អំណាច ការបង្កើតរបបគ្រប់គ្រងនិងការដួលរលំនៃរបបកុម្មុយ- នីស្ត ។ ជាមួយនឹងការសរសេរបែបរឿងនិទាន សៀវភៅនេះក៏បានរៀបរាប់ពីចំណុចផ្សេងៗគ្នានៃ របៀបគ្រប់គ្រងរដ្ឋរបស់ខ្មែរក្រហមដូចជា រដ្ឋបាល គោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច ជីវិតប្រចាំថ្ងៃ

សន្តិសុខ កុក្កូលស្មែរ និងទំនាក់ទំនងការបរទេស ។ ការរៀបចំគម្រោងសរសេររបបនេះគឺមានលក្ខណៈសមស្របនិងមានប្រសិទ្ធភាព ព្រោះថាវាបានផ្តល់ឲ្យនូវភាពតភ្ជាប់គ្នាពីចំណុចមួយទៅចំណុចមួយទៀតនិងមានការពន្យល់ច្បាស់លាស់ ។ ជាងនេះទៅទៀត សៀវភៅនេះត្រូវបានសរសេរឡើងដោយបំបែកសាច់រឿងទាំងមូលទៅជាផ្នែកមួយចំនួនដែលមានអត្ថន័យនិងមានទំនាក់ទំនងគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ជាការពិត សៀវភៅនេះបានផ្តល់ឲ្យនូវហេតុការណ៍តាមលំដាប់ដោយដែលត្រូវបង្រៀនមានការឆ្លើយស្រួលក្នុងការតាមដាន ។

ជាទូទៅ សៀវភៅនេះគឺជាសៀវភៅប្រវត្តិសាស្ត្រនយោបាយនៃរបបមួយ ទោះបីជាផ្នែកដែលនិយាយអំពីជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃក្នុងរបបនោះអាចចាត់ទុកថាជាប្រវត្តិវិទ្យាសង្គមក៏ដោយ ។ អត្ថបទនេះភាគច្រើនមានទម្រង់ជាការនិទាននិងការរៀបរាប់ ហើយក៏បានពន្យល់សង្ខេបពីព្រឹត្តិការណ៍មួយចំនួនផងដែរ ។ រាល់ការវិភាគនិងការពិភាក្សាអំពីប្រធានបទដែលនាំទៅដល់ដោះស្រាយប្រឡង ចៀសវាង ។ ទោះបីជាប្រហែលជាមានការតវ៉ាថា ការពណ៌នាអំពីសាច់រឿងពិតគឺជាវិធីដ៏ល្អបំផុតសម្រាប់គោលបំណងនៃភាពមិនលម្អៀង ក៏ខ្ញុំនៅតែកត់សម្គាល់ឃើញថា ភាពលម្អៀងអាចនៅជាប់ជាមួយនឹងហេតុការណ៍ពិតមួយចំនួន ក៏ដូចជាការបកស្រាយនិងភាសាផងដែរ ។ វាជារឿងដែលចៀសមិនរួច ។ ខ្ញុំមិនមែនចោទប្រកាន់អំពីភាពលម្អៀងនៅក្នុងអត្ថបទនេះទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំគ្រាន់តែចង់បញ្ជាក់អំពីប្រធានបទដ៏ធំជាងនេះមួយទាក់ទងនឹងសារធាតុនៃការពិតប្រវត្តិសាស្ត្រ ក៏ដូចជាទស្សនវិជ្ជានិងគរុកោសល្យនៃការអប់រំ ។ ឧទាហរណ៍ មូលហេតុនៃការឡើងកាន់អំណាចរបស់ខ្មែរក្រហមមានលក្ខណៈសុក្រស្មាញ ដែលមានការពាក់ព័ន្ធគ្នាទៅវិញទៅមករវាងកត្តាសេដ្ឋកិច្ចសង្គម នយោបាយ មនោគមនវិជ្ជា និងការទូត ។ វិធីសាស្ត្រផ្សេងៗក្នុងការសរសេរប្រវត្តិសាស្ត្រនេះបានធ្វើឲ្យកត្តាមួយឬការរួមបញ្ចូលគ្នាដ៏ជាក់លាក់មួយក្នុងចំណោមកត្តាទាំងនេះកាន់តែមានសារសំខាន់ថែមទៀត ។ វាប្រហែលជាឆ្លើយស្រួលក្នុងការកំណត់ការពិតនៃហេតុការណ៍ដែលបានកើតឡើងដាច់ដោយឡែកមួយ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ការពិតវាមិនមែនជាការឆ្លើយស្រួលទេ ហើយក៏មិនមានវិធីសាស្ត្រដែលទទួលបានការយល់ស្របជាសកលក្នុងការកំណត់អំពីថាតើហេតុអ្វីបានជាគ្រោះមហន្តរាយដូចជាអំពើប្រល័យពូជសាសន៍នៅកម្ពុជាបានកើតមានឡើង ។ ទោះបីសិស្សថ្នាក់មធ្យមសិក្សាត្រូវការអត្ថបទមួយសាមញ្ញឆ្លើយស្រួលយល់ក៏ដោយ ខ្ញុំមិនគិតថា វានឹងអាចជួយឲ្យសិស្សស្វែងយល់បានច្បាស់លាស់អំពីរឿងរ៉ាវប្រកបដោយភាពចម្រុះចម្រាស់នេះទេ ។

នៅក្នុងមុខវិជ្ជាប្រវត្តិសាស្ត្រដែលខ្ញុំបានដឹងច្រើន សិស្សត្រូវបានជំរុញឲ្យធ្វើការពន្យល់អំពី ការវិវឌ្ឍន៍នៃព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ ជាងនេះទៅទៀតសិស្សត្រូវបានជំរុញឲ្យធ្វើការពណ៌នា និងវិភាគយ៉ាងហ្មត់ចត់អំពីការបកស្រាយប្រវត្តិសាស្ត្រផ្សេងៗគ្នា ។ ដូច្នោះ សៀវភៅសិក្សាអំពី ប្រវត្តិសាស្ត្របែបនេះជាទូទៅផ្តល់នូវគម្រោងនិងការពិភាក្សាអំពីប្រធានបទទាក់ទងនឹងប្រវត្តិសាស្ត្រ ក៏ដូចជាការពណ៌នាអំពីព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ ទាំងនេះនឹងផ្តល់ឲ្យសិស្សនូវការបកស្រាយផ្សេងៗ គ្នាជាច្រើនដើម្បីសិក្សាបន្ថែមនិងអនុញ្ញាតឲ្យសិស្សធ្វើការវិនិច្ឆ័យដោយខ្លួនឯង ។ ខ្ញុំគិតថា គ្រូបង្រៀន ដែលពេញចិត្តវិធីសាស្ត្របែបនេះនៅតែអាចប្រើប្រាស់សៀវភៅ ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព (វិធីសាស្ត្រមួយចំនួននឹងត្រូវបានផ្តល់ជូននៅក្នុងការពិភាក្សាអំពីមាតិកា ខាងក្រោម) ។

ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី គ្រូបង្រៀននៅតែត្រូវការប្រភពបន្ថែមទៀត ។ នេះគឺជាការអនុវត្ត តាមកម្រិតស្តង់ដារមួយនៅតាមសាលារៀននៅក្នុងប្រទេសជាច្រើន ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារធនធាន និងពេលវេលានៅមានកម្រិតនោះ ការបង្កើតសៀវភៅណែនាំនឹងជួយដល់ការបង្រៀនបានច្រើន ។ ប្រហែលជាសៀវភៅសម្រាប់គ្រូបង្រៀននឹងត្រូវបានបោះពុម្ពនាពេលអនាគត ។

មាតិកា

ផ្នែកនេះនឹងពិនិត្យមើលទៅលើមាតិការបស់សៀវភៅនៅក្នុងផ្នែកតូចៗ ចំនួនបី៖ ការឡើងកាន់អំណាចរបស់ខ្មែរក្រហម(ជំពូកទី២និង៣) , ការបង្កើតនិងការគ្រប់គ្រងនៃរបបនេះ (ជំពូក ៤-១០) និងការដួលរលំនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(ជំពូក១១) ។

ការឡើងកាន់អំណាចរបស់ខ្មែរក្រហម

ជំពូកទី២បង្ហាញពីសំណួរដែលថា “តើខ្មែរក្រហមជាអ្នកណា? តើខ្មែរក្រហមឡើងកាន់ អំណាចដោយរបៀបណា?” ខ្មែរក្រហមត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ថាជា “ចលនាកុម្មុយនីស្តនៅ កម្ពុជា” ដែលគោលបំណងរបស់ក្រុមនេះគឺធ្វើការតស៊ូប្រឆាំងនឹងការគ្រប់គ្រងរបស់បារាំងនៅក្នុង ទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៤០ ។ យើងបានដឹងថា អ្នកកាំទ្រក្រុមនេះគឺជា“កសិករ”និង“ក្រុមនិស្សិតអ្នក ជាតិនិយម” ។ ជាងនេះទៅទៀត មានការពណ៌នាអំពីប្រវត្តិខាងដើមនៃចលនានេះ ដែលបានរៀបរាប់ យ៉ាងលម្អិតនិងដោយប្រយ័ត្នប្រយែងអំពីទំនាក់ទំនងជាមួយចលនាកុម្មុយនីស្តនៅរៀតណាមនិងព្រឹ ត្តិការណ៍នៅក្នុងប្រទេស ។

មេដឹកនាំកុម្មុយនីស្តនៅកម្ពុជាត្រូវបានសម្គាល់តាមរយៈឈ្មោះនិងការរៀបរាប់អំពីភ្នំនាទី ។
សៀវភៅនេះក៏បានបង្ហាញអំពីមូលហេតុនៃជោគជ័យរបស់ខ្មែរក្រហមនៅក្នុងសង្គ្រាមស៊ីវិលផងដែរ ។

ជំពូកនេះបានបង្ហាញអំពីសំណួរ “អ្នកណា” “អ្វីខ្លះ” “ពេលណា” “នៅកន្លែងណា” និង
“ដោយរបៀបណា” ។ ប៉ុន្តែ សំណួរដែលសំខាន់និងគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ជាងនេះគឺ “ហេតុអ្វី”
សំណួរនេះមិនត្រូវបានបកស្រាយឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់ទេ ។ មានការបញ្ជាក់បង្ហាញច្រើនពេកទៅលើ
បុគ្គលនិងស្ថាប័នបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា (ទោះជាយ៉ាងនេះក្តីភ្នំនាទីរបស់អ្នកទាំងនេះមានសារសំខាន់) ។
ការពណ៌នាអំពីរចនាសម្ព័ន្ធសង្គមគឺជារឿងចាំបាច់ ដែលរួមមានជាតិពន្ធុ សាសនា ក៏ដូចជាការ
បែងចែកឋានៈ ។ យ៉ាងហោចក៏មានពីរ-បីប្រយោគដែលរៀបរាប់អំពីរយៈកាលនៃ ការត្រួតត្រា
របស់បារាំង ។ ការរៀបរាប់អំពីការដួសប្តូរសេដ្ឋកិច្ចក៏មានសារសំខាន់ដែរ ។ ដូច្នោះ សិស្សអាច
ស្វែងយល់អំពីទុក្ខវេទនារបស់កសិករនិងសិស្ស និងអំពីមូលហេតុដែលអ្នកទាំងនេះមើល ឃើញពី
កុណសម្បត្តិមនៃនោកមរិជ្ជារបស់បក្សកុម្មុយនីស្ត ។

វាមានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់ក្នុងការដាក់ព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតមានឡើងនៅកម្ពុជាភ្ជាប់ទៅនឹង
ផ្នែកនៃសង្គ្រាមដែលកើតក្រោយសម័យអាណានិគម និងភ្ជាប់ព្រឹត្តិការណ៍នេះទៅនឹងព្រឹត្តិការណ៍
ជាក់ស្តែងក្នុងសង្គ្រាមត្រជាក់ ។ ប្រសិនបើសិស្សអាចស្វែងរកពីចំណុចដូចគ្នានិងចំណុចខ្លះមួយចំនួន
រវាងព្រឹត្តិការណ៍នៅកម្ពុជានិងនៅប្រទេសផ្សេងៗទៀត ដែលការគ្រប់គ្រងរបស់របបអាណានិគម
ត្រូវបានបញ្ចប់ទៅបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ(ដូចជាកូរ៉េ) នោះ សិស្សនឹងអាចស្វែងយល់បាន
កាន់តែច្រើនអំពីប្រវត្តិសាស្ត្រនៃប្រទេសរបស់ខ្លួន ។ ព្រឹត្តិការណ៍នៃសង្គ្រាមត្រជាក់នឹងជួយពន្យល់
អំពីផលប៉ះពាល់ពីខាងក្រៅមកលើហេតុការណ៍នៅកម្ពុជា ។ ឧទាហរណ៍ សិស្សអាចសិក្សាស្វែង
យល់ថា តើហេតុអ្វីបានជាសហរដ្ឋអាមេរិកទម្លាក់គ្រាប់បែកមកលើកម្ពុជានៅឆ្នាំ១៩៧៣ (រៀបរាប់
នៅទំព័រ១២) ។ ខ្ញុំមិនមែនផ្តល់យោបល់ថា អ្នកនិពន្ធកូរ៉េតែដាក់បញ្ចូលការប្រៀបធៀបព្រឹត្តិការណ៍
ទាំងស្រុងនោះទេ ។ ខ្ញុំគ្រាន់តែឲ្យយោបល់ថា កូរ៉េតែដាក់បញ្ចូលចំណុចមួយចំនួនដែលអាចជួយឲ្យ
សិស្សភ្ជាប់ការយល់ដឹងរបស់ខ្លួនទៅប្រធានបទពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ហើយដែលប្រធានបទនោះ
អាចត្រូវបានដាក់ឲ្យសិក្សាជាផ្នែកមួយនៃមុខវិជ្ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ ដូចដែលសៀវភៅនេះបានបង្ហាញ
ទំនាក់ទំនងជាមួយរឿងពណ៌មត្រូវបានសង្កត់ធ្ងន់ (មានការនិយាយយោងអំពីរឿងពណ៌មជាង២០
តែ៥ទំព័រប៉ុណ្ណោះ) ។ ចំណុចនេះប្រហែលជាការពិភាក្សាទៅលើប្រធានបទផ្សេងៗទៀត ។ ខ្ញុំគិត

ថា ការណ៍នេះបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីការសង្កត់ធ្ងន់ទៅលើប្រវត្តិសាស្ត្រនៃបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា ជាជាង បង្ហាញពីព្រឹត្តិការណ៍ដែលមានលក្ខណៈលម្អៀង ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី ខ្ញុំមានការបារម្ភថា តើ សិស្សនឹងអានផ្នែកនេះដោយរបៀបណា ។

ជំពូកទី៣និយាយអំពីការដណ្តើមអំណាចរបស់ខ្មែរក្រហម បន្ទាប់ពីជ័យជម្នះក្នុងសង្គ្រាម ក្រុងជាក់ ។ ការពិពណ៌នាអំពីការរំដោះទីក្រុងភ្នំពេញកាន់តែមានទម្ងន់ខ្លាំងថែមទៀត តាមរយៈការ ដកស្រង់យករឿងរ៉ាវផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ប្រជាជនសាមញ្ញ ដែលរួមមានទាំងអ្នកធ្លាក់ស៊ីក្នុងដែលបានរៀប រាប់ពីអ្វីដែលគាត់បានឃើញ ក្នុងអំឡុងពេលនៃការជម្លៀសប្រជាជនចេញពីទីក្រុង ។ ខ្ញុំនឹងធ្វើការ ពិភាក្សាអំពីតម្លៃនៃប្រភពទាំងនេះនៅក្នុងផ្នែកខាងក្រោម ដែលនិយាយអំពីរបបគ្រប់គ្រងរបស់ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ខ្ញុំមានការភ្ញាក់ផ្អើលអំពីការប្រើប្រាស់ពាក្យ “រំដោះ” ដោយមិនដាក់វា នៅក្នុងរង្វង់ក្រចក ។ ខ្ញុំគិតថាការប្រើពាក្យនេះគឺគំណាងឲ្យទស្សនរបស់ខ្មែរក្រហមនៅពេលនោះ ។ វាប្រហែលជាក្លាយជាអារម្មណ៍ក្នុងការពិភាក្សាអំពីបញ្ហានេះនៅក្នុងថ្នាក់រៀន ។ ជំពូកនេះក៏រួមមាន ទាំងការរៀបរាប់ដោយសង្ខេបអំពីគោលបំណងរបស់របបថ្មីនេះ ។ ប៉ុន្តែ រឿងនេះមិនត្រូវបាន វិភាគ ហើយក៏មិនត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងប្រធានបទអ្វីមួយដែរ ។ ព្រឹត្តិការណ៍ដ៏សំខាន់ដូចជា ការជម្លៀសជាដើម ចាំបាច់ត្រូវបានពន្យល់ឲ្យបានពេញលេញបន្ថែមទៀត ។

ការបង្កើតនិងរបបគ្រប់គ្រងរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ជំពូកកណ្តាលនៃប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បង្ហាញអំពីការពណ៌នាយ៉ាងទូលំទូលាយ អំពីប្រទេសកម្ពុជានៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ “អង្គការ” ដ៏សម្ងាត់ ។ យើងត្រូវបានប្រាប់ឲ្យដឹងថា អង្គការ “ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយបុរសស្រ្តីដែលជាសមាជិកបក្សកុម្មុយនីស្តកម្ពុជា” (ទំព័រ១៨) ។ យើងបានដឹងអំពីរបៀបគ្រប់គ្រងប្រទេស ។ ចំណុចមួយនិយាយអំពីគោលការណ៍ដ៏សំខាន់ក្នុងការ ធ្វើសមូហភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម និងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាជនទាំងពីរថ្នាក់ (ប្រជាជន មូលដ្ឋាននិងប្រជាជនថ្មី) នៅក្នុងរបបនេះក៏ត្រូវបានរៀបរាប់ផងដែរ ។ មានការពិភាក្សាមួយចំនួន អំពីការបះបោរ ជាពិសេសការបះបោររបស់ជនជាតិចាម ។ ជាងនេះទៅទៀត ការបង្ក្រាបនិងការ សម្លាប់រង្គាលត្រូវបានលើកឡើងយ៉ាងច្បាស់តាមរយៈជំពូកពីរដែលរួមមានការរៀបរាប់អំពីកុទ្ធល ស្វែងនៅទីក្រុងភ្នំពេញ ដែលឥឡូវនេះគឺជាសារមន្ទីរដ៏សំខាន់មួយដែលសិស្សរស់នៅក្នុងប្តូតបន្តិចជាយ ទីក្រុងអាចចូលមកទស្សនា ដែលជាផ្នែកមួយនៃការសិក្សាអំពីរយៈកាលនោះ ។ ដូចដែលបានពន្យល់

អំពីការរៀបចំសន្តិសុខទាំងមូលឡើងវិញដោយរបបនេះយើងបានដឹងថា ខ្មែរក្រហមមានបំណងទំនើប
រូបនីយកម្មវិស័យកសិកម្ម និងធ្វើឲ្យកម្ពុជាមានឯករាជ្យភាពទាំងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចនិងវិស័យនយោបាយ ។
វានឹងមានប្រយោជន៍ច្រើន ប្រសិនបើយើងរៀបរាប់ចំណុចនេះ ដោយសង្ខេបហើយចំណុច
ហើយធ្វើការប្រៀបធៀបជាមួយស្ថាប័ននៃប្រទេសរុស្ស៊ី និង ម៉ៅ នៃប្រទេសចិន ។ ធ្វើបែបនេះ
សិស្សប្រហែលជានឹងអាចសិក្សាស្វែងយល់អំពី «សមូហការរូបនីយកម្ម» នៅក្នុងបរិបទមួយទូលំទូលាយ
ជាងនេះ ហើយថែមទាំងអាចស្វែងយល់បានប្រសើរជាងអំពីលក្ខណៈ ដោយឡែកនៃបទពិសោធន៍
របស់ប្រជាជនកម្ពុជាដែលក្រុមគ្រួសារត្រូវបានបំបែកចេញពីគ្នា ។

ជំពូកអំពីជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ប្រព័ន្ធសន្តិសុខនិងកុកខ្លួនស្មែង គឺជាជំពូកដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ ។
ការដកស្រង់រឿងរ៉ាវរដ្ឋបាលខ្លួនរបស់អ្នកនៅរស់រានមានជីវិតនឹងជួយឲ្យអ្នកអានស្វែងយល់អំពីជីវិតរស់
នៅនាពេលនោះតាមរយៈបទពិសោធន៍របស់ប្រជាជនកម្ពុជាសាមញ្ញ ដោយសារថាបុរសស្រ្តីទាំង
នេះមកពីតំបន់ផ្សេងគ្នាមានដើមកំណើតជាតិសាសន៍ផ្សេងគ្នា ។ នេះគឺជាលក្ខណៈពិសេសនៃសៀវភៅ
នេះ ។ សៀវភៅនេះមិនត្រឹមតែទាក់ទាញអារម្មណ៍សិស្សប៉ុណ្ណោះទេ ជាថ្មីម្តងទៀត សៀវភៅនេះ
ថែមទាំងធ្វើឲ្យអ្នកអានអាចស្វែងយល់ថា «តើយើងសិក្សាពីអតីតកាលដោយរបៀបណា» ។

ការដកស្រង់ពាក្យសម្តីរបស់អ្នកនៅរស់រានមានជីវិតគឺបានបង្ហាញពីការពិតនៃជីវិតរបស់អ្នកទាំងនោះ
ហើយជាងនេះទៅទៀត អ្នកនិពន្ធបានផ្តល់ឱកាសឲ្យអ្នកដទៃបានបញ្ចេញសំឡេងតាមរយៈសៀវភៅ
នេះផង ។ សៀវភៅនេះថែមទាំងបានផ្តល់មធ្យោបាយសម្រាប់បង្ហាញអំពីប្រធានបទប្រវត្តិសាស្ត្រ
ដ៏មានសារសំខាន់និងបង្កើតឲ្យមានជំនាញក្នុងការកិត្យបានជ្រៅជ្រះ ។ ក្រុបគ្រៀនអាចពិភាក្សា
ជាមួយសិស្សអំពីតម្លៃនិងទំហំនៃការដកស្រង់សម្រាប់ជាប្រភពមេរៀនប្រវត្តិសាស្ត្រ ។ សិស្សអាច
ពិនិត្យមើលទៅលើការដកស្រង់រឿងរ៉ាវរដ្ឋបាលខ្លួនទាំងនេះ ហើយពិចារណាថាតើ រឿងរ៉ាវអំពីសន្តិសុខ
កម្ពុជានាពេលនោះបានបង្ហាញត្រឹមត្រូវដែរឬទេ? ប្រធានបទអំពីការចងចាំ ការបំផ្លើស ការដក
ព័ត៌មានចេញ ការក្លែងបន្លំ និងភាពលម្អៀងអាចត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈការស្វែងរកប្រភពនិង
គោលបំណងនៃប្រធានបទទាំងនេះ ។ សិស្សអាចត្រូវបានរំលឹកឲ្យធ្វើការសាកសួរក្រុមគ្រួសារដែល
ធ្លាប់រស់នៅឆ្នងកាត់រយៈកាលនោះ ។ គម្រោង «ប្រវត្តិសាស្ត្ររដ្ឋបាលមាត់» តូចមួយអាចត្រូវបាន
បង្កើតឡើង ។ ដូចគ្នានេះដែរ ពាក្យស្នាក់ខ្មែរក្រហមដែលជាលក្ខណៈពិសេសដ៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍

មួយទៀតនៃជំពូកទាំងនេះអាចត្រូវបានយកមកវិភាគ ។ ផ្នែកនេះមានលក្ខណៈគរុកោសល្យច្រើន ដែលអនុញ្ញាតឱ្យសិស្សក្លាយជាអ្នកបង្កើនចង្អុលយ៉ាងសកម្មជាជាងអ្នកអានសាមញ្ញម្នាក់ ។

ជំពូកអំពីទំនាក់ទំនងការបរទេស បានធ្វើឱ្យមានការចាប់អារម្មណ៍ទៅលើប្រទេសចិននិងវៀតណាម ដែលជាប្រទេសមានឥទ្ធិពលខ្លាំងជាងគេមកលើកម្ពុជានាពេលនោះ ។ សៀវភៅនេះបានរៀបរាប់លម្អិតអំពីជំនួយរបស់ចិនមកឱ្យរបបនេះ ប៉ុន្តែមិនមានការពន្យល់អំពីគោលបំណងរបស់ចិនទេ ។ នៅគ្រង់ចំណុចនេះ គោលបំណងចម្បងគឺបង្កើនប្រជាជនអំពីទំនាក់ទំនងនៃជម្លោះរវាងចិននិងសូវៀត ។

ការដួលរលំរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

ជំពូកទី១១បង្ហាញពីមូលហេតុបីយ៉ាង ដែលនាំដល់ការដួលរលំនៃរបបនេះ ពោលគឺ សុខភាពទ្រុឌទ្រោមរបស់ប្រជាជន វិសុទ្ធកម្ម និងជម្លោះជាមួយវៀតណាម ។ មូលហេតុចម្បង (ប្រសិនបើខ្ញុំគិតមិនខុសទេ) គឺជាការឈ្នានពានរបស់វៀតណាម ។

ជំពូកចុងក្រោយនៃសៀវភៅនេះសង្ខេបពីព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ នៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ការសង្កត់ធ្ងន់នៅក្នុងជំពូកនេះគឺសោកនាដកម្មនៃមនុស្សជាតិដែលកើតមានឡើងក្នុងអំឡុងពេលពីឆ្នាំ១៩៧៥ - ១៩៧៩ ។ មានការបង្ហាញដ៏សំខាន់ថា មនោគមវិជ្ជារបស់ខ្មែរក្រហមចេញមកអំពីចលនាកុម្មុយនីស្តនៅប្រទេសចិន អតីតសហភាពសូវៀតនិងវៀតណាម ។ ខ្ញុំគិតថា គួរតែមានការពិភាក្សាមួយចំនួនអំពីលក្ខណៈពិសេសនៃសង្គមកម្ពុជា ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក្តី វាមានសារសំខាន់ណាស់ក្នុងពេញអំពីការចម្លងតាមកុម្មុយនីស្ត ដូចដែលបានបញ្ជាក់ទាំងស្រុងទៅលើព្រឹត្តិការណ៍នៅកម្ពុជា ដែល“អំពើប្រល័យពូជសាសន៍”បង្ហាញអំពីការប្រៀបធៀបប្រវត្តិសាស្ត្រផ្សេងៗគ្នាដែលមិនមានសុពលភាពច្បាស់លាស់ ។

រូបថតនិងរូបភាព

អត្ថបទនេះមានបញ្ចូលរូបភាពជាច្រើន ជាពិសេសរូបថតពីរបបខ្មែរក្រហម ។ រូបថតទាំងនេះជារូបថតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម កងទ័ពកម្មាភិបាលជាន់ខ្ពស់ និងគម្រោងសាងសង់ដូចជាការសាងសង់ប្រព័ន្ធទំនប់ប្រឡាយ ។ មានផែនទីដែលបង្ហាញអំពីទីតាំងរណ្តៅសាកសពនិងភូមិភាគនិងតំបន់ក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ ទង់ជាតិនិងសញ្ញាជាតិរបស់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យក៏ត្រូវបានដាក់បង្ហាញ ហើយមានរូបភាពឯកសារមួយដែលត្រូវបានរក្សាទុកនៅក្នុងបណ្ណសាររដ្ឋានរបស់មជ្ឈមណ្ឌល

ឯកសារកម្ពុជា ។ រូបភាពទាំងនេះមិនត្រឹមតែធ្វើឲ្យអត្ថបទកាន់តែគួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះទេ តែ ថែមទាំងធ្វើឲ្យសិស្សចូលចិត្តអានទៀតផង ។ រូបភាពក៏បានជួយបង្ហាញអំពីអត្ថសញ្ញាណរបស់ខ្មែរ ក្រហមនិងសារធាតុនៃរបបនេះ ។ រូបថតគឺជាប្រភពធនធានទីមួយដ៏សំខាន់ដែលត្រូវអាចប្រើប្រាស់ ជាមធ្យោបាយក្នុងការអនុវត្តលំហាត់វិភាគ ។ ខាងលើ សិស្សអាចត្រូវបានប្រាប់ឲ្យប្រើប្រាស់ រូបថតដើម្បីឆ្លើយនឹងសំណួរ «តើខ្មែរក្រហមជាអ្នកណា?» ជាងនេះទៅទៀត សិស្សអាចពិភាក្សា អំពីតម្លៃនៃរូបថតទាំងនេះជាភស្តុតាងប្រវត្តិសាស្ត្រ ។

ទោះបីជាមានរូបថតជាច្រើនបង្ហាញអំពីសារមន្ទីរទួលស្មែង ក៏មិនមានរូបថតអ្នកទោសដែល ជាប់យុទ្ធសាស្ត្រនៅក្នុងទួលស្មែងនៅក្នុងសៀវភៅនេះដែរ គេនឹងអាចរកមើលឃើញនៅក្នុងគេហទំព័រ របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា ។ រូបថតទាំងនេះគឺជាប្រភពធនធានដ៏មានសារសំខាន់និងបានឆ្លុះ បញ្ចាំងពីព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រ ការសម្លាប់ប្រជាជនកម្ពុជាជិតពីរលាននាក់ដែលបណ្តាលមកពី សកម្មភាពនិងគោលនយោបាយនៃរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ។ នេះគឺជាគោលដៅចម្បង របស់សៀវភៅនេះ ។ ខ្ញុំគិតថា អត្ថបទនេះនឹងកាន់តែមានលក្ខណៈប្រសើរថែមទៀតដោយការ ជ្រើសរើសរូបថតជាតំណាងដែលប្រហែលជាបង្ហាញអំពីការឈឺចាប់ផ្នែកផ្លូវចិត្ត ។

សេចក្តីបញ្ចប់

ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥-១៩៧៩) គឺជាផលិតផលដ៏មានតម្លៃនៃ គម្រោងមួយដែលត្រូវបានធ្វើឡើងប្រកបដោយការយល់ដឹងនិងមានលក្ខណៈវិជ្ជាជីវៈខ្ពស់ ។ សៀវភៅនេះបានបង្ហាញពីការពណ៌នាច្បាស់លាស់ ឥតលម្អៀង និងចំគោលដៅ ហើយថែមទាំង មានបញ្ចូលរឿងរ៉ាវរបស់អ្នកដែលនៅរស់រានមានជីវិត និង(ប្រហែលជា)រូបថតផ្លូវការទៀតផង ដែលធ្វើឲ្យអត្ថបទកាន់តែល្អឡើង ។ ខ្ញុំជឿជាក់ថា សៀវភៅនេះនឹងក្លាយទៅប្រភពធនធានដ៏មាន តម្លៃសម្រាប់លោកគ្រូអ្នកក្រីក៏ដូចជាសិស្សានុសិស្សទូទៅដែរ ។ ទោះបីជាខ្ញុំមានការឡើងឆ្លងមួយ ចំនួនអំពីវិសាលភាពនៃការរៀបរាប់អំពីការឡើងកាន់អំណាចរបស់ខ្មែរក្រហម និងសកម្មភាពរបស់ របបនេះក៏ដោយ ក៏ការអានបន្តទៅទៀតនឹងប្រាប់យើងឲ្យបានដឹងច្បាស់ ។ ប្រធានបទនៃ សៀវភៅនេះក៏គួរឲ្យចាប់អារម្មណ៍ និងមានសារសំខាន់សម្រាប់សិស្សនិងអ្នកអានទូទៅនៅក្រៅ ប្រទេសកម្ពុជាដែរ ។ សោកនាដកម្មរបស់មនុស្សជាតិដែលកើតមានឡើងនៅក្នុងរបបកម្ពុជាប្រជា ធិបតេយ្យ គឺជារឿងមួយដែលទាំងសហគមន៍អន្តរជាតិក៏ដូចជាមេដឹកនាំខ្មែរក្រហមត្រូវតែទទួលខុស

ត្រូវ ។ ដូចដែលលោក ភីធីរ ម៉ាកាយអ័រ អះអាងថា អង្គការសហប្រជាជាតិបានបរាជ័យ ក្នុងការការពារប្រជាជនកម្ពុជា ដោយសារតែការពិចារណាផ្នែកនយោបាយមានទម្ងន់ជាងបញ្ហាសិទ្ធិ មនុស្ស ។ ការរួមចំណែករបស់អង្គការសហប្រជាជាតិនិងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាច្រើន ក្នុងការ ស្តារនិងកសាងប្រទេសឡើងវិញបន្ទាប់ពីសង្គ្រាមស៊ីវិលបានបង្ហាញថា អ្នកទាំងនេះទទួលយកនូវការ ទទួលខុសត្រូវមួយចំនួនហើយ ។ ប្រសិនបើយើងត្រូវចៀសវាងសោកនាដកម្មប្រហាក់ប្រហែល គ្នានេះសិស្សានុសិស្សនៅទូទាំងពិភពលោកត្រូវតែដឹងអំពីរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(ដែលជារបប មួយក្នុងចំណោមរបបដែលរំលោភបំពានសិទ្ធិមនុស្សដ៏គួរឲ្យរន្ធត់នៅក្នុងសតវត្សរ៍ដ៏ហិង្សានេះ) ។

ជាការពិតបទពិសោធន៍របស់ប្រជាជនកម្ពុជាត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងការស្រាវជ្រាវប្រវត្តិ សាស្ត្រពិភពលោក (ក៏ដូចជាប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា) ជាច្រើននៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី២០ នេះ ដែលការ សិក្សាទាំងនេះត្រូវបានបោះពុម្ពជាភាសាអង់គ្លេស ។

ឧទាហរណ៍នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវមួយក្នុងពេលថ្មីៗនេះ គឺការស្រាវជ្រាវរបស់ប្រវត្តិវិទូអង់គ្លេស ដ៏ល្បីល្បាញ លោក នីអាណ ហ្គីហ្គសាន់ ដែលបានសរសេរសៀវភៅ “សង្គ្រាមនៃពិភពលោក : រយៈកាលប្រវត្តិសាស្ត្រនៃ ការស្អប់ខ្ពើម” (Penguin Books, 2007) ។ លោកព្យាយាមពន្យល់ ពីអំពើហិង្សាដ៏ខ្លាំងក្លាបំផុតនៅក្នុងសតវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ដូច្នោះ ការដាក់បញ្ចូលប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សាប្រវត្តិសាស្ត្រថ្នាក់មធ្យមសិក្សានៅកម្ពុជាដូចដែលអង្គការ មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាអន្តរជាតិបានធ្វើ មានសារសំខាន់ខ្លាំងណាស់សម្រាប់កម្ពុជា ។ សេចក្តីព្រាងកម្ម វិធីសិក្សាថ្មីមួយបានចាត់បញ្ចូល “ប្រទេសកម្ពុជា” ជាប្រធានបទសិក្សានៅក្នុងសតវត្សរ៍ទី២០ នេះ ។ មានអត្ថបទល្អៗមួយចំនួនជា ភាសាអង់គ្លេសអំពីអាស៊ី-អង្គេយ៍ដែលអាចឲ្យសិស្សថ្នាក់ វិទ្យាល័យសិក្សាបាន ។ ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា ជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥-១៩៧៧) គឺជាប្រភព ធនធានបន្ថែមដ៏មានតម្លៃសម្រាប់បណ្តាល័យ និងសាលាជាច្រើនទៀត ជាពិសេសសាលាអន្តរ ជាតិនៅក្នុងតំបន់ ។ ដោយសៀវភៅភាសាអង់គ្លេសត្រូវបានបោះពុម្ពរួចរាល់អស់ហើយ ខ្ញុំគិត ថា វាក៏ជាឱកាសមួយដ៏ប្រសើរក្នុងការធ្វើការផ្សព្វផ្សាយនាពេលនេះ ។

ម៉ាក ក្រេមិន